

**ZAPOMENUTÁ MISE MJR. KARLA VOSÁTKY
PŘÍSPĚVEK K FUNGOVÁNÍ ČESKOSLOVENSKÉHO
ZPRAVODAJSTVÍ PŘED 2. SVĚTOVOU VÁLKOU**

MILAN VYHLÍDAL

The work focuses on one of the less known chapters of Czechoslovak military intelligence gathering in the period before the WWII. Based on private and official reports, it introduces the almost forgotten intelligence mission of major Karel Vosátka, which took place in Austria in time of annexation and Munich crisis of 1938. Vosátka was directed by his superiors to observe the deployment areas of German army in Austria and to try to predict, which forces from this area will be used for assault at Czechoslovakia. However, the Gestapo noticed his activities and he was taken to custody for his intelligence activities.

Key words: annexation of Austria; occupation; intelligence; nazi Germany; Munich crisis.

Úvodem

O československém vojenském zpravodajství před 2. světovou válkou vyšla v průběhu 2. poloviny minulého století řada publikací. S různou kvalitou i žánrem čtenářům popisovaly zpravodajský soubor osamoceneného demokratického Československa s mnohem silnějším nacistickým Německem. Poměrně známé je fungování pátrací skupiny pod vedením plk. gšt. Františka Moravce (1895–1966) a velké množství autorů se pokoušelo popsat i činnost dnes již pověstného Moravcova agenta A-54, alias Paula Thümmela (1902–1945).

Oběma zmíněným osobám zřejmě nesmrtelný piedestal vystavěla v průběhu 60. let minulého století především tzv. literatura faktu.¹ Zvláštní místo pak zaujímá memoárová publikace samotného Františka Moravce, kterou po jeho smrti v americkém exilu upravila a vydala jeho dcera.² Všechny zmíněné publikace jsou poznamenány nekritickým přístupem k pramenům často přecházející v prostou fabulaci, nicméně postupem doby udělaly jak z Thümmela, tak Moravce doslova legendy. Výčet publikací je možné uzavřít dílem autorského tandemu Jaroslava a Stanislava Kokoškových, která řadu zažitých mýtů boří a uvádí na pravou míru.³

I přes mnohé, detailně zpracované epizody, má historie československé zpravodajské služby doposud řadu bílých míst a z důvodu značně torzovité pramenné základny jich také mnoho zůstane neodhalených. Veškeré písemnosti vzešlé z činnosti 2. (zpravodajského) oddělení Hlavního štábu Ministerstva národní obrany (dále jen 2. oddělení HŠ MNO), tedy nejvyššího stupně předválečného zpravodajství, prošly již v předválečných letech několika vlnami cílené a pod tíhou doby bohužel nutné likvidace.

¹ Za všechny uvedme například: STRÖBINGER, R.: *Stopa vede k Renému*. Praha 1966; AMORT, Č.: *Tajemství vyzvědače A-54*. Praha 1965; AMORT, Č. – JEDLIČKA, I. M.: *Hledá se zrádce X*. Praha 1968.

² MORAVEC, F.: *Špión, jemuž nevěřili*. Praha 1990.

³ KOKOŠKA, J. – KOKOŠKA, S.: *Spor o agenta A-54*. Praha 1994.

Část zpravodajského materiálu byla zničena z bezpečnostních důvodů samotnými zpravodajci v období květnových mimořádných událostí roku 1938, další vlna ničení písemnosti postihly v době mnichovské krize a definitivní tečkou bylo kompletní spálení všech klíčových dokumentů v předvečer německé okupace zbytku českých zemí v březnu roku 1939. Českoslovenští zpravodajci tehdy vyvinuli nadměrné úsilí, aby okupačním jednotkám nepadl do rukou žádný důležitý zpravodajský materiál. V uvedené době šlo především o životy agentů a dalších spolupracovníků zpravodajské služby pracujících proti Hitlerovu Německu.

Českoslovenští zpravodajští důstojníci jeden ze svých posledních úkolů splnili a budoucí generace badatelů a historiků ztratila možnost podrobným způsobem zmapovat činnost československých předválečných zpravodajců. Přesto se v historii naší předválečné služby stále nacházejí nová témata, často za přispění neúředních dokumentů v držení soukromých osob. Jednu z neznámých kapitol za přispění institucionálních a hlavně osobních doposud nepublikovaných dokumentů podkrývá následující text.

Československé vojenské zpravodajství v roce 1938

V předvečer mnichovské krize tvořilo aparát 2. oddělení HŠ MNO 80 až 90 odborníků. Ve spojení s optimální vnitřní organizací představovalo kolektiv se značným pracovním výkonem, který zajišťoval velení armády nezbytné podklady pro rozhodování. Kromě toho udržovalo zpravodajskou spolupráci s hlavními československými spojenci a přáteli, především s Francií, Velkou Británií, Sovětským svazem a se státy Malé dohody.⁴

Klíčová postava předkládaného textu, mjr. Karel Vosátka, tehdy působila jako referent studijní skupiny. V uvedené době šlo již o zkušeného zpravodajského důstojníka. Ve studijní skupině pracoval od symbolického roku 1933. Vše zpravodajských analytiků tehdy stála další významná zpravodajská persona, plk. gšt. František Havel (1896–1977). Ve svých poválečných vzpomínkách shrnul i základní úkoly své skupiny. Do jejich hlavní pracovní náplně patřilo studium a vyhodnocování zpráv o potencionálně nepřátelských armádách, vydávání zpravodajských přehledů a odborných studií o cizích armádách, součinnost s operačním oddělením HŠ na válečných hrách, zpracovávání zpravodajských částí nástupových plánů, součinnost se štáby spřátelených armád v operativním zpravodajství, řízení takticko-zpravodajských cvičení v kurzech pro vyšší velitele a na Vysoké škole válečné a redakce zpravodajských předpisů v poli.⁵

Havlova skupina byla dále členěným organismem. Po průběžných reorganizacích a po anšlusu Rakouska, kdy byla v dubnu 1938 rozpuštěna rakouská sekce, se nakonec ustanovilo sedm specializovaných sekcí (S-1 až S-7). První sekce byla všeobecná, všechny další – s výjimkou poslední letecké – se organizovaly podle geografických oblastí: S-2 (Německo), ve které jako specialista na válečný průmysl působil mjr. Vosátka, S-3 (Maďarsko), S-4 (Balkán), S-5 (Východ: SSSR a Polsko), S-6 (Západ: Francie a Velká Británie).⁶

Nemusíme zmiňovat, že do celého aparátu 2. oddělení HŠ MNO i všech jeho skupin a sekcí se promítala zhoršující se mezinárodní situace. Od jara 1938 se geopolitické klima dramaticky

⁴ ŠOLC, J.: *Po boku prezidenta. František Moravec a jeho zpravodajská služba ve světle archivních dokumentů*. Praha 2007, s. 32.

⁵ HAVEL, F.: *Agent A-54 a Moravcovo zpravodajství bez legend. Z historie naší vojenské agentury před Mnichovem a za okupace* (nepublikovaný strojopis v držení ing. Jiřího Havla), příloha, s. 1.

⁶ KOKOŠKA, J. – KOKOŠKA, S.: *Spor o agenta A-54*. Praha 1994, s. 317; ŠOLC, J.: *Po boku prezidenta. František Moravec a jeho zpravodajská služba ve světle archivních dokumentů*. Praha 2007, s. 33; HAVEL, F.: *Agent A-54 a Moravcovo zpravodajství bez legend. Z historie naší vojenské agentury před Mnichovem a za okupace* (nepublikovaný strojopis v držení ing. Jiřího Havla), příloha, s. 2.

změnilo. Nacistické Německo provedlo anšlus Rakouska. Zasadilo tím poslední hřebíček do rakve versailleskému systému nastolenému po 1. světové válce a smrtelně ohrozilo samou existenci demokratického Československa.

Československá rozvědka v Rakousku před a po anšlusu

Jižní oblasti od našich hranic se již před anšlusem dočkaly značného zájmu ze strany československé zpravodajské služby. Zpravodajcům se zde postupem doby podařilo vybudovat solidní výzvědnou síť. Existovalo několik předpokladů, které československé rozvědce v Rakousku usnadňovaly práci. Ještě z dob Rakouska-Uherska přetrvávaly různé osobní známosti pěstované nejen mezi československými a rakouskými vojáky. Navíc bylo možné využít i početnou českou menšinu obývající především Vídeň.⁷

Ačkoli mjr. Karel Vosátka kmenově patřil do studijní, byl díky svým znalostem němčiny a rakouského prostoru využíván pro zpravodajskou činnost přímo v zahraničí. Jeho vazby na Rakousko byly velmi silné. Měl zde velké množství známých, jak z bývalé rakouské armády, tak z civilního prostředí. Mimo to jeho první manželka byla Rakušanka a z uvedeného manželství měl v Rakousku také dceru.

Část uvedených skutečností potvrzuje zpráva československého vojenského přidělence ve Vídni plk. Rudolf Kučery (1890–1958) z 13. dubna 1938 určená pro 2. oddělení HŠ MNO. Podle ní zde Karel Vosátka s plk. Kučerou aktivně spolupracoval na výzvědné činnosti. Vojenský přidělenec ho v době krize a samotného anšlusu Rakouska pověřil úkolem obnovit dřívější styky s osobami, které znal ze svého dřívějšího služebního přidělení. Je nutné zmínit, že českoslovenští vojenští přidělenci obecně byli v zahraničí využíváni ke zpravodajské činnosti. Nežřídka pražským nadřízeným dodávali hodnotnější informace než placení agenti československé rozvědky.⁸

Vosátka na Kučerův příkaz obnovil osobně styky s bývalými přáteli v Linci, Vídni, Kremži a dalších městech. Mimo to se písemně přihlásil dalším starým známým v dalších místech v Rakousku. V dubnu 1938 dostal odpověď od starosty a majitele hostince Jägerhaus Adolfa Brunnera z obce Kollmitzgraben, která leží nedaleko českých hranic. Podle ne zcela určitých informací zřejmě hodlala československá zpravodajská služba Brunnera využít ke své činnosti v Rakousku. Jelikož se Vosátka osvědčoval a byl přínosem pro zvýšené úkoly vzniklé německým anšlusem Rakouska, plk. Kučera žádal, aby Vosátku z důvodu lepšího krytí zařadili jako zaměstnance československého konzulátu ve Vídni.⁹

Československé zpravodajství se vlivem anšlusu a zásahů německých bezpečnostních složek začalo potýkat s problémy s agenturními prameny. Ty se nutně odrážely v práci studijní skupiny, nicméně její experti odvedli po anšlusu Rakouska značný kus práce. V obsáhlém elaborátu podrobně rozebrali všechny vojenské aspekty okupace Rakouska a vyvodili z nich také náležité poučení. Především poukazovali na rychlost, s jakou německé jednotky dosáhly bojové pohotovosti a zahájily postup. Je možné, že značná část podkladů pro uvedený elaborát pocházelo od mjr. Vosátky a jeho spolupracovníků v okupovaném Rakousku.¹⁰

⁷ Archiv bezpečnostních složek (dále jen ABS), fond Z, Mapy zpráv zpracované Studijním ústavem ministerstva vnitra (dále jen f. Z), sign. Z-6-314-1, s. 80.

⁸ ABS, f. Z, sign. Z-6-314-2, s. 644. Přednosta studijní skupiny 2. oddělení HŠ MNO plk. gšt. František Havel byl ke schopnostem placených agentů značně skeptický. Sám k nejlepší informacím prostředkům řadil radionaslouchací síť, která prováděla odposlech německých a maďarských radiostanic a vojenské přidělence v Berlíně a ve Vídni, kteří dokázali v diplomatických a společenských kruzích zachytit řadu zajímavých zpráv. HAVEL, F.: *Náš konflikt s Německem ve druhé polovině třicátých let* (nepublikovaný strojepis v držení Ing. Jiřího Havla), příloha, s. 60–61.

⁹ ABS, f. Z, sign. Z-6-314-2, s. 645.

¹⁰ KOKOŠKA, J. – KOKOŠKA, S.: *Spor o agenta A-54*. Praha 1994, s. 79.

Po anšlusu Rakouska bylo v zájmu Československa zintenzivnit zpravodajskou činnost v zemi. V bývalé rakouské armádě docházelo v rámci unifikace s německou brannou mocí k provádění různých reorganizací a rovněž situace v rakouské veřejnosti a politickém životě byla zpravodajské službě signálem k nutnému rozšiřování agenturních sítí. Nápor na okupované Rakousko československá rozvědka prováděla dvěma směry a to z vlastního území prostřednictvím předsunutých agenturních ústředí a uvnitř Rakouska prostřednictvím československého vojenského přidělence plk. Kučery a jeho agenturní sítě.¹¹

Důležitosti zpravodajské práce proti okupovanému Rakousku si vysoké vojenské kruhy v Československu plně uvědomovaly, ale podmínky pro její činnost se po anšlusu rapidně změnily. V důsledku politické situace musel z Vídně v květnu 1938 navíc odejít československý vojenský přidělenec plk. Kučera. Veškerý písemný materiál byl odvezen a předán výzvědnému středisku v Bratislavě. Odtud se pak nadále řídily agenturní sítě bývalého přidělence. Zasiláním a přebíráním instrukcí k další zpravodajské činnosti byl pověřen úředník československého konzulátu ve Vídni Josef Holoubek, který své zprávy adresované na ministerstvo zahraničních věcí kurýrem odesílal do Prahy. V okupovaném Rakousku začala navíc úřadovat německá tajná policie – Gestapo, s jejichž metodami práce měl prozatím málokdo zkušenost. Ta také ihned zpustila velkou zatýkáckou akci. Do její sítě se bohužel chytl i Josef Holoubek a další asi šedesátka osob podezřelých ze spolupráce s československým vojenským zpravodajstvím.¹²

Tajná mise mjr. Karla Vosátky

Pod největší nápor se československá zpravodajská služba dostala v době mnichovské krize na podzim roku 1938. V těchto dramatických chvílích často stála před úkoly, které přerůstaly její reálné možnosti. Jeden z nejvýznamnějších kritiků práce přednosta pátrací skupiny plk. gšt. Františka Moravce plk. gšt. František Havel ve svých vzpomínkách v 60. letech minulého století uváděl: „*Ještě dnes žije řada důstojníků z plánovací a studijní skupiny, jejichž rukama procházel zpravodajský materiál od agenturní sítě kvůli vyhodnocení a ti všichni se pamatují, jak Moravcova agentura selhala za okupace Rakouska, jak v květnových událostech 1938 skončila úplným debaklem, a že v zářijových dnech před Mnichovem, kdy měla sledovat nástup německých armád kolem našich hranic, nebyla vůbec s to, ani zlomek z tohoto úkolu splnit*“.¹³

Když se v září roku 1938 ofenzivní zpravodajství snažilo podchytit německý nástup, tak Moravcovi agenti mlčeli. Neozval se ani A-54, který v té době působil v Drážďanech a mohl cenné informace poskytnout. Zbývala naděje v pomoc radionaslouchací sítě, protože kdyby ji Němci využívali dále bez obav, vojenští šifraři by ji snadno rozluštili. Na severní hranici Čech a Moravy bylo spolehnutí na vojenského přidělence v Berlíně plk. gšt. Antonína Hrona (1891–1945) a v Sasku se počítalo s pomocí československého konzulátu v Drážďanech. Na bavorských hranicích ale byli zpravodajsky bezmocní. Veliké starosti působil jižní směr. Dalo se předpokládat, že právě obsazené Rakousko bude hrát za německého nástupu důležitou roli.¹⁴

Jak již bylo zmíněno, československou zpravodajskou síť v Rakousku Gestapo fatálně narušilo již na jaře roku 1938. Aby československá strana nezůstala úplně bez informací, přijel 9. září

¹¹ ABS, f. Z, sign. Z-6-314-1, s. 121.

¹² ABS, f. Z, sign. Z-6-314-1, s. 80, 122; sign. Z-6-314-2, s. 81, 334.

¹³ HAVEL, F.: *Agent A-54 a Moravcovo zpravodajství bez legend. Z historie naší vojenské agentury před Mnichovem a za okupace* (nepublikovaný strojopis v držení ing. Jiřího Havla), s. 20–21.

¹⁴ HAVEL, F.: *Náš konflikt s Německem ve druhé polovině třicátých let* (nepublikovaný strojopis v držení ing. Jiřího Havla), příloha, s. 89.

1938 do Rakouska opětovně mjr. Vosátka. Ve Vídni v té době začínal podzimní veletrh. Dal se tedy očekávat zvýšený ruch a značný pohyb cizích návštěvníků, čehož chtěla Praha využít. Pobyt československého zpravodajce se tak mohl v davech návštěvníků ze zahraničí snadno ztratit. Vosátka dostal úkol zůstat za hranicemi tak dlouho, dokud nezjistí sílu německých jednotek soustředěných proti jižním hranicím Čech a Moravy.¹⁵

Podle pozdějších vzpomínek plk. Havla byl Vosátka pro tento nebezpečný úkol vhodnou osobou. Jako několikaletý příslušník studijní skupiny 2. oddělení HŠ MNO měl povědomí o organizaci německé armády. S Wehrmachtem mimo to přišel již do styku v průběhu anšlusu Rakouska. Za 1. světové války sloužil v rakousko-uherské armádě, němčina mu nečinila sebemenší potíže a u našeho jižního souseda měl dost známých. Sám se také dovedl přizpůsobit jakékoli společnosti a se stejnou jistotou se pohyboval v čistě vojenském prostředí.¹⁶

Mjr. Vosátka se po příjezdu ubytoval v hotelu ve Vídni. Hned následujícího dne navštívil veletrh, aby pro všechny případy měl povědomí o tom, jak je výstava koncipována, a kteří vystavovatelé tam prezentují. V dalších dnech se již zaměřil na svůj zásadní zpravodajský úkol. Každý den jel jinou trasou k československým hranicím, až je postupně procestoval všechny. Jak později vzpomínal, příslušníků německé armády bylo vidět poměrně málo. Ale podivný ruch na nádražích a značné množství vagonů dávaly tušit, že zde dochází vykládce značného množství vojenského materiálu. Podle Vosátky nápadné bylo, že „*ani ve vlaku, ani v hostincích ani na ulicích nebylo slyšet politizující strážníky. Všechno bylo jako zařezané*“.¹⁷

Mjr. Vosátka musel každý den vstávat brzy, aby se navečer stihl vrátit. Po návratu do Vídně jel vždy rovnou na československý konzulát, kde v klidu sepsal hlášení o svých poznatcích a pozorováních. Podle zavedeného systému je pak konzulární úředník odvezl automobilem na Zemské vojenské velitelství v Bratislavě. Podle plk. gšt. Havla se zprávy od mjr. Vosátky zasílaly i prostřednictvím personálů spacího vozu vlaku na trase Vídeň–Praha.¹⁸

Když svoji úlohu ve Vídni splnil, odjel do Lince, aby shlédl ještě úsek Freistadt (česky Cáhlov) – Summerau, s úkolem zjistit, jaké bavorské divize budou soustředěny proti jižním Čechám. Přenocoval v místním hotelu a zde se stala jedna z příhod, které později připisoval své zatčení. Dne 20. září si na nárožích ulic pročítal různá úřední oznámení a nejednou nabyl dojmu, jako by na něj někdo volal zkratkou jeho jména – Vo. Přesně tak, jak to bývalo zvykem u pluku, u kterého ještě za starého Rakouska sloužil ve Štýru. Mjr. Vosátka se ani neotočil a raději pokračoval raději dál. Jak později uvedl, mohl ho poznat někdo z bývalých příslušníků pluku a pak ho horlivě ohlásit úřadům.¹⁹

Po zmíněném incidentu šel oklikou na nádraží, kde chtěl počkat na své kufrы. Byl na rozpacích, zda se nemá hned vypravit do Československa, nebo se raději vrátit automobilem zpět do Vídně a pak přes hranici s Jugoslávií do bezpečí. Na cestu automobilem by mu ale nevyšla

---

¹⁵ HAVEL, F.: *Náš konflikt s Německem ve druhé polovině třicátých let* (nepublikovaný strojepis v držení ing. Jiřího Havla), příloha, s. 89; VOSÁTKA, K.: *Zpravodajská cesta do Rakouska krátce před Mnichovem* (nepublikovaný strojepis v držení Petry Koutové), s. 1.

¹⁶ HAVEL, F.: *Náš konflikt s Německem ve druhé polovině třicátých let* (nepublikovaný strojepis v držení ing. Jiřího Havla), příloha, s. 89–90.

¹⁷ VOSÁTKA, K.: *Zpravodajská cesta do Rakouska krátce před Mnichovem* (nepublikovaný strojepis v držení Petry Koutové), s. 1.

¹⁸ HAVEL, F.: *Náš konflikt s Německem ve druhé polovině třicátých let* (nepublikovaný strojepis v držení ing. Jiřího Havla), příloha, s. 90–91; VOSÁTKA, K.: *Zpravodajská cesta do Rakouska krátce před Mnichovem* (nepublikovaný strojepis v držení Petry Koutové), s. 1.

¹⁹ HAVEL, F.: *Náš konflikt s Německem ve druhé polovině třicátých let* (nepublikovaný strojepis v držení ing. Jiřího Havla), příloha, s. 89–90; VOSÁTKA, K.: *Zpravodajská cesta do Rakouska krátce před Mnichovem* (nepublikovaný strojepis v držení Petry Koutové), s. 1.

peníze a rychlík na Horní Dvořiště jel asi po 13 hodině. Pražští nadřízení mu tehdy měli již předem naznačit, aby své poslání zkrátil. Přece jen existovaly důvodné obavy, že by mohl padnout do sítě osob pročešávajících nástupové prostory německé armády. Plk. Havel si také sliboval, že Vosátka v přímém rozhovoru sdělí podstatně více, než to co mohl předat zprostředkovaně, přes složité a nebezpečné cesty. Jak Vosátka o skoro třicet let později vzpomínal: „*Byl jsem jako na jehlách. Tušil jsem, že je zle*“. Zlá předtucha se bohužel brzy naplnila. V průběhu čekání na nádraží si k němu přisedl neznámý muž a posléze druhý. Oznamili mu, že jsou od státní policie a ať se nepokouší o útěk. Na místním policejním ředitelství ho hned podrobili výslechu, který s malými přestávkami trval asi 13 hodin.²⁰

Vosátka se zpočátku držel původní legendy, že do Rakouska přijel navštívit vídeňský veletrh. Dále mlžil. Uvedl, že pracuje na dělostřeleckém oddělení československého ministerstva národní obrany. Vyslýchající úředník, který byl mimo jiné Vosátkovi povědomý, mu moc nevěřil. Z Vosátkova cestovního pasu se dalo vyčíst, že cest do Rakouska vykonal již více, mimo jiné i v době anšlusu. Policie věděla však přesně, koho zatknula. Kontrola vlastní totožnosti tak netrvala ani příliš dlouho. Po tom co Vosátkovi ukázali fotografii, která ho zachycovala při vstupu na československý konzulát, pochopil, že zapírání nemá valného smyslu. Jak Vosátka k celé události o několik desítek let později uvedl: „*Nebylo divu. Při celém tajnostkárství 2. odd. hl. št. kde kdo věděl vždycky předem, že zase někam pojedu. Napřed mě volal šéf sekce, pak šéf skupiny pak event. šéf odd.. Dostal jsem úkol, anebo jsem ho někdy sám navrhl, když bylo třeba něco prověřit anebo se naskytovala vhodná příležitost. Provedení jsem musil písemně vypracovat. Když byl schválen, mohl jsem si jít do jedné sekce pro pas, do druhé pro peníze. Pak jsem musil poslat do Národní banky pro acreditiv a když jsem v nezvyklou dobu odcházel z budovy, zdravil mne pan vrátný: Tak šťastnou cestu pane majore. Když jsem nebyl viděn několik dní na ulici, ptala se manželky kdejaká bába: Tak pan major je už zase pryč. Celé Dejvice věděly o mých cestách*“.²¹

Kvůli vážnému podezření ze zpravodajské činnosti Vosátku převezli v den vyhlášení československé mobilizace do věznice berlínského Gestapa na pověstnou adresu Prinz Albrechtstrasse 8. Ihned ho umístili do cely ve sklepe, která nebyla ani na upažení široká. Druhý den si ho k výslechu nechal předvést poměrně mladý člověk, podle vzpomínek usměvavý a zdvořilý. Vosátkovi pokládal pouze povšechné otázky. Nicméně i on byl o všech jeho cestách do Německa výborně informován.²²

Lidmi z německého Abwehru byl vyslýchán až později. To již bylo zaprotokolováno, že v případě Karla Vosátky jde o důstojníka 2. oddělení HŠ MNO, kde v německé sekci pracuje jako expert na válečný průmysl. Na základě příkazu nadřízených měl navštívit veletrh ve Vídni za účelem získání informací o stavu rakouského hospodářství a dále sledovat koncentraci německých vojsk na československých hranicích. Němečtí zpravodajci vyjádřili své politování nad jeho zadržením. Jak Vosátka později vzpomínal, poukázali při té příležitosti na „*risk našeho povolání*“. Výslech dlouho netrval. Důstojníci v civilu si přečetli stávající protokoly a ptali se na případné doplnění. Vosátku ale zarazilo, když dostal k nahlédnutí snímek z oslavy narozenin svého kolegy z 2. oddělení HŠ MNO plk. just. Josefa Šebestíka. Na skupinové fotografii byli jed-

²⁰ HAVEL, F.: *Náš konflikt s Německem ve druhé polovině třicátých let* (nepublikovaný strojepis v držení ing. Jiřího Havla), příloha, s. 90–91; VOSÁTKA, K.: *Zpravodajská cesta do Rakouska krátce před Mnichovem* (nepublikovaný strojepis v držení Petry Koutové), s. 2.

²¹ Vojenský ústřední archiv-Vojenský historický archiv (dále jen VÚA-VHA), Sbirka 255 (dále jen Sb. 255), spis Karla Vosátky, Fernschreiben von Stapo in Salzburg; VOSÁTKA, K.: *Zpravodajská cesta do Rakouska krátce před Mnichovem* (nepublikovaný strojepis v držení Petry Koutové), s. 2.

²² VÚA-VHA, Sb. 255, spis Karla Vosátky, Fernschreiben von Stapo in Salzburg; VOSÁTKA, K.: *Zpravodajská cesta do Rakouska krátce před Mnichovem* (nepublikovaný strojepis v držení Petry Koutové), s. 3.

notliví důstojníci označení číslicemi a Vosátka je musel pro kontrolu, či na zkoušku opět postupně identifikovat. Vyslyšající zpravodajci jeho odpovědi pouze porovnávali se svým seznamem. Vosátkovi přišlo, že mají o československé armádě lepší povědomí, než jakýkoli jiný československý důstojník.²³

V době svého nedobrovolného pobytu u berlínského Gestapa se za mírný úplatek od chodbaře dovídal o všechny oněch zásadních záříjových dnů. V cele měl pak nadále pokoj. Vzpomněli si na něj až těsně před Mnichovem, kdy měl Hitler projev v berlínském Sportspalastu. Vosátku tehdy vyvedli z cely na širší chodbu, a jak později zavzpomínal: „*posadili mně do jakési kukaně, takže jsem neviděl ani vpravo ani vlevo a tam jsem byl vystaven řvaní toho hnusného tvora, který si tentokráte opravdu zařádl*“.²⁴

Po mnichovských událostech a po odstoupení československého pohraničí nacistickému Německu byl Vosátka 13. prosince 1938 deportován na nové státní hranice Československa u Lovosic a předán československé straně. Podle vzpomínek jeho nadřízeného, plk. gšt. Havla, měl být vyměněn za německého špiona. Jisté je, že dlouhotrvající výslechy, permanentní napětí a tříměsíční pobyt ve sklepní cele se nutně projevilo na jeho zdraví a psychice. Po návratu do okleštěného Československa tak mjr. Vosátka obdržel nutnou tříměsíční dovolenou.²⁵

Závěrem

Text měl za úkol čtenáře na základě pramenů osobní povahy seznámit s jednou z neznámých kapitol z dějin československého zpravodajství a malou epizodou ze záříjových událostí roku 1938 – rakouskou misi mjr. Karla Vosátky.

Pro ocenění jeho úlohy, i když byla předčasně ukončena zásahem německé tajné policie, je nutné zmínit, že v době záříjové krize roku 1938 selhaly některé články výzvědné sítě. Od poloviny září 1938 převládly ve svodkách 2. oddělení HŠ MNO zprávy vojenských přidělců, kteří odváděli skutečně kvalitní práci, naslouchací služby, pohraničních agentur sborů a divízi, ministerstev zahraničí, financí a vnitra, ředitelství pošt a náhodných informátorů. Rapidně, doslova velkým skokem, poklesla výkonnost ofenzivního zpravodajství 24. září, den poté, co byla v Československu vyhlášena mobilizace.²⁶

V uvedené době se již mjr. Vosátka nacházel ve vězení berlínského Gestapa. Z výsledků jeho práce ale československé zpravodajství těžilo ještě těsně před přijetím mnichovského diktátu. Poslední zprávy od Vosátkovy výzvědné sítě k vojenským analytikům dorazily 29. září 1938 a svým způsobem doplnily informace získané odposlechem německých radiových sítí. Přednosta studijní skupiny 2. oddělení HŠ MNO k jeho činnosti po válce poznamenal: „*Nebýt mjr. Vosátky ze studijní skupiny, který sledoval německý nástup proti jižní Moravě a jižním Čechám v Rakousku, nemohli jsme si před osudným 30. zářím vytvořit ani trochu solidnější představu o tom, co se kolem nás děje*“.²⁷

²³ VÚA-VHA, Sb. 255, spis Karla Vosátky, Betrifft: Festnahme des tschechischen Major G. Karel Vosatka; VOSÁTKA, K.: *Zpravodajská cesta do Rakouska krátce před Mnichovem* (nepublikovaný strojopis v držení Petry Koutové), s. 3.

²⁴ VOSÁTKA, K.: *Zpravodajská cesta do Rakouska krátce před Mnichovem* (nepublikovaný strojopis v držení Petry Koutové), s. 4.

²⁵ VÚA-VHA, Sb. 255, spis Karla Vosátky, Betrifft: Tschechischen Major Karl Vosatka; HAVEL, F.: *Náš konflikt s Německem ve druhé polovině třicátých let* (nepublikovaný strojopis v držení Ing. Jiřího Havla), Příloha, s. 90–91; VOSÁTKA, K.: *Zpravodajská cesta do Rakouska krátce před Mnichovem* (nepublikovaný strojopis v držení Petry Koutové), s. 4.

²⁶ KOKOŠKA, J. – KOKOŠKA, S.: *Spor o agenta A-54*. Praha 1994, s. 100–101.

²⁷ HAVEL, F.: *Agent A-54 a Moravcovo zpravodajství bez legend. Z historie naší vojenské agentury před Mnichovem a za okupace* (nepublikovaný strojopis v držení Ing. Jiřího Havla), s. 20–21.

Předložený materiál čerpá z dochovaných pramenů úřední povahy a ze zcela unikátních osobních dokumentů, které jsou do dnešních dnů v držení potomků zainteresovaných osob. Autor si je plně vědom limitů uvedeného textu, které prozatím nedolují poodhalit řadu konkrétností z činnosti mjr. Vosátky v zahraničí, ale současně předpokládá, že dalším souvislým studiem archivních pramenů se podaří odhalit další souvislosti jeho rakouské mise a plně zhodnotit vlastní přínos pro československou zpravodajskou službu.

Karel Vosátka na fotografii z roku 1936.
(Sbírka paní Petry Koutové)

Kdo byl mjr. Karel Vosátka?

Budoucí důstojník se značně bohatým životním osudem spatřil světlo světa 14. října 1888 v Divišově vzdálenému několik kilometrů od Benešova. V lednu 1906 se podrobil vojenskému odvodu a postupně si prošel službou u strážního sboru pro civilní soud ve Vídni, Husarského pluku 12 a Dělostřeleckého pluku 42. Od mládí si tak osvojoval znalost německého jazyka, kterou si ještě více prohloubil absolvováním nižší reálky ve Štýru. Od té doby německy mluvil bezchybně.²⁸

Po vypuknutí 1. světové války sloužil jako rakousko-uherský voják na ruské a italské frontě. Po vzniku svobodného Československa nastoupil službu v rodící se československé armádě. Mladý stát od počátku čelil nejen iredentistickým snahám nečeských obyvatel, ale i otevřenému nepřátelství ze strany svých sousedů. V roce 1919 se Vosátka zúčastnil bojů proti Maďarům na Slovensku. V červnu stejného roku byl vážně zraněn na hlavě při přepadení své jednotky u Tisovce. Za službu v poli obdržel Československý válečný kříž 1919 s divizní pochvalou.²⁹

²⁸ VÚA-VHA, Sb. Kvalifikační listiny, Kvalifikační listina Karla Vosátky, *Kvalifikační listina Část 1.*

²⁹ VÚA-VHA, Sb. Kvalifikační listiny, Kvalifikační listina Karla Vosátky, *Kvalifikační listina válečná; Kvalifikační listina Část 1.*

V roce 1919 dosáhl hodnosti poručíka, a ačkoli za sebou neměl legionářskou minulost a byl tak svým způsobem ve své službě limitován, čekala ho pozoruhodná kariéra. Postupně prošel různými útvary jak v Čechách, tak na Slovensku. V letech 1919–1920 absolvoval dělostřeleckou školu ve francouzském Fontainebleau. V roce 1922 dosáhl hodnosti nadporučíka, v roce 1925 kapitána dělostřelectva a o tři roky později i štábního kapitána dělostřelectva. V roce 1933 přišel jako referent studijní skupiny na 2. (zpravodajské) oddělení HŠ MNO. Nemusíme uvádět, že jeho zařazení jako vojenského zpravodajského analytika v následujících letech vážně poznamenalo nejen profesní, ale i osobní život.³⁰

V době přímého ohrožení našeho státu nacistickým Německem pracoval jako specialista na německý válečný průmysl. Do uvedené funkce ho vyneslo jeho vojenské hodnocení, dosažené vzdělání a také perfektní znalost německého jazyka. V průběhu anšlusu Rakouska a mnichovské krize zpravodajsky působil v Rakousku. V září 1938 ho však německá tajná policie zatkla a až do prosince roku 1938 byl vězněn v Berlíně. Březnové události roku 1939 a okupace zbytku českých zemí prožil jako opětovný příslušník vojenského zpravodajství. V závěru své předválečné vojenské kariéry byl hodnocen jako „*velmi dobrý referent německé sekce 2. odděl hl. štábu*“.³¹

V letech 1939–1940 ho jako bývalého zpravodajského důstojníka několikrát vyslýchal Gestapo. V červnu roku 1940 byl v Divišově na udání zatčen protektorátními četníky pro nedovolené držení zbraně a střeliva. Při prohlídce u něj policie našla dvě pušky a padesát nábojů. Několik dní pobyl ve vězení Okresního soudu ve Vlašimi. V červenci 1940 ho propustili a koncem roku nastoupil službu jako úředník u Kontinentální společnosti pro obchod se železem v Praze.³²

K jeho odsouzení došlo v květnu 1941 u německého soudu v Praze na Pankráci k nepodmíněnému trestu v trvání 4 měsíců a zaplacení soudních výloh. Začátkem roku 1942 navázal styk s domácím odbojem. Dne 27. dubna 1942 ho policie zatkla z důvodu nenastoupení trestu. Vězněn byl v Praze na Pankráci a v létě roku 1942 došlo k jeho propuštění. Poté opětovně nastoupil na původní úřednické místo.³³

Za protinacistické aktivity Karla Vosátku potřetí zatli 17. února 1945. Ihned byl podroben tvrdým výslechům. S koncem války a s narůstající brutalitou německých vězňů se Vosátka nacházel ve smrtelném nebezpečí. Osvobození se našťastí dočkal v první den Pražského povstání 5. května 1945. I přes špatný fyzický stav se o několik hodin později přihlásil jako dobrovolník u povstalecké skupiny a spolu s dalšími bojovníky pomáhal sbírat Němce po střechách v okolí Václavského náměstí a Vodičkovy ulice. Zadržené následně eskortovali do kasáren Jiřího z Poděbrad na dnešním Náměstí republiky.³⁴

Po osvobození se mjr. Karel Vosátka přihlásil do armády a současně se začala psát poslední kapitola jeho profesního života. Kvůli špatnému zdravotnímu stavu pobýval až do září 1945 na léčení. V roce 1946 byl se zpětnou účinností povýšen nejprve do hodnosti podplukovníka a posléze do hodnosti plukovníka. Následně se stal okrskovým branným inspektorem v Praze. Společenské a politické klima se po osvobození značně změnilo a definitivně se zvrhlo po komu-

---

³⁰ VÚA-VHA, Sb. Kvalifikační listiny, Kvalifikační listina Karla Vosátky, *Kvalifikační listina Část I; Popis služební činnosti*.

³¹ VÚA-VHA, Sb. Kvalifikační listiny, Kvalifikační listina Karla Vosátky, *Popis služební činnosti; Kvalifikační listina Část II Vložka 1938*.

³² VÚA-VHA, Sb. Kvalifikační listiny, Kvalifikační listina Karla Vosátky, *Popis služební činnosti*.

³³ VÚA-VHA, Sb. Vojenské osobní spisy, Vojenský osobní spis Karla Vosátky, *Přehled zatčení a věznění; VÚA-VHA, Sb. Kvalifikační listiny, Kvalifikační listina Karla Vosátky, Popis služební činnosti*.

³⁴ VÚA-VHA, Sb. Vojenské osobní spisy, Vojenský osobní spis Karla Vosátky, *Přehled zatčení a věznění; Popis služební činnosti; Věc: Dotazník – doplnění*.

nistickém převratu v únoru 1948. V blízké budoucnosti měly její následky ovlivnit osudy tisíců osob. Plk. Karel Vosátka ve své funkci působil pouze do března roku 1948 a v dubnu došlo k jeho přeložení do výslužby.³⁵

To nejhorší mělo ale teprve přijít. V říjnu 1948 byl plk. Karel Vosátka zatčen. Jeho rodina neměla o jeho zadržení žádné povědomí. Postupně byl vězněn v nechvalně známé věznici obranného zpravodajství, v tzv. Domečku na Hradčanech a na Pankráci. Státní soud v Praze ho 8. prosince 1948 pro údajný pokus o opuštění Československa uznal vinným z trestných činů nedokonaného svádění ke zločinu zběhnutí a zločinu přípravy úkladů o republiku. Na základě zmanipulovaného soudního řízení, Karel Vosátka později vzpomínal, že zločiny, kterých se dopustil, existovaly „*jedine v imanigaci státního zástupce*“, ho soud odsoudil k trestu těžkého žaláře v trvání 9 let, ke ztrátě hodnosti, všech vyznamenání a čestných práv občanských na 9 let. Zmateční stížnost Karla Vosátky byla zamítnuta, nicméně Nejvyšší soud v Brně v červnu 1949 trest snížil na 7 let. Vosátka si prošel vězněním na Borech a ve Valdicích a po několikerém odvolání se dočkal propuštění v říjnu 1954.³⁶

Věznění Karla Vosátky se citelně dotklo i jeho nejbližší rodiny. Součástí trestu byla i ztráta nároků na vojenské zaopatřovací platy a rodina tak zůstala naprosto bez prostředků. Širší souvislosti Vosátkova odsouzení postihly i jeho dceru, které bylo znemožněno další studium na střední škole a musela pracovat jako pomocná síla v n. p. Juta Turnov. Karel Vosátka zemřel po delší nemoci v Praze dne 10. února 1967. Plně rehabilitace se jeho rodina dočkala až po změně politických poměrů v Československu v roce 1989.³⁷

Mgr. Milan Vyhlídal, Ph.D.
Vyhlidal.Milan@seznam.cz

³⁵ VÚA-VHA, Sb. Vojenské osobní spisy, Vojenský osobní spis Karla Vosátky, *Přehled zatčení a věznění*; Sb. Kvalifikační listiny, Kvalifikační listina Karla Vosátky, *Kvalifikační listina Část 1*.

³⁶ VÚA-VHA, Sb. Kvalifikační listiny, Kvalifikační listina Karla Vosátky, *Rozsudek Státního soudu v Praze ze dne 8. prosince 1948*; VÚA-VHA, Sb. Vojenské osobní spisy, Vojenský osobní spis Karla Vosátky, *Návrh rozsahu rehabilitace*; *Věc: Důchod – informace*.

³⁷ VÚA-VHA, Sb. Vojenské osobní spisy, Vojenský osobní spis Karla Vosátky, *Návrh rozsahu rehabilitace*.